

УДК 338.48.(477.85)

І.І. Михайлюк

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті висвітлено певні тенденції розвитку колективних засобів розміщування та інших суб'єктів туристичної діяльності. Проаналізовано динаміку зміни кількості закладів та місць у них, а також кількості обслугованих туристів.

Ключові слова: туристична сфера, колективні засоби розміщування, суб'єкти туристичної діяльності.

В статье освещены определенные тенденции развития коллективных средств размещения и других субъектов туристической деятельности. Проанализирована динамика изменения количества учреждений и мест в них, количества обслуженных туристов.

Ключевые слова: туристическая сфера, коллективные средства размещения, субъекты туристической деятельности.

The article highlights some trends of collective arrangement of tools and other subjects of tourism. The dynamics of changes in the number of establishments and places in them, the number of tourists served.

Effectiveness of the tourism industry largely depends on the development of collective tourist accommodation and activities of tourism activities. The base for the night is the part of the tourist economy, which on the one hand leads to the development of tourism functions in the region, and the other provides the basis for training basic forms of tourism. Therefore, the structure of supply of tourism services is an important factor in stimulating tourism.

Tourism in the Carpathian region can and should be the scope of implementation of market mechanisms, means of recreation

© Михайлюк І.І., 2014

and relaxation as well as exploring the historical and cultural heritage of the region and present. The main driving force for the development of tourism in Ukraine and Transcarpathia, in particular, are the economic benefits that it provides. Walking stimulates the development of infrastructure: hotels, restaurants, commercial establishments, etc., leads to an increase in revenue from taxes, has great potential to attract foreign currency and various investments.

Particularly important for the region and the country as a whole is to stimulate demand for domestic tourism, as many of our fellow citizens elected by the rest cord through quality service. Therefore, in order to compete with foreign resorts, above all, to improve the quality of tourist service.

Keywords: travel sector collective arrangement of tools, subjects of tourist activity.

Постановка проблеми. Ефективність функціонування туристичної галузі значною мірою залежить від розвитку засобів колективного розміщення туристів та діяльності суб'єктів туристичної діяльності. Нічлігова база є тим елементом туристичного господарства, який з одного боку зумовлює розвиток туристичної функції в регіоні, а з іншого створює підґрунтя для заняття основними формами туристичної діяльності. Тому у структурі пропозиції туристичних послуг вона є важливим чинником стимулювання туризму.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Теоретичною базою дослідження стали наукові праці таких вчених як Долішній М.І., Кравців В., Рутинський М., Зінько Ю., Мацола В.І., Ємець Г.С.

Завдання дослідження. Дослідження має на меті розкрити сучасні тенденції розвитку суб'єктів туристичної діяльності, засобів колективного розміщення туристів.

Основний матеріал дослідження. Закарпатська область займає вигідне геополітичне положення, знаходиться в географічному центрі Європи і межує з 4-ма країнами. Саме таке

вигідне географічне розташування та наявність рекреаційних ресурсів дає можливість розвивати різні напрями туристичної діяльності. Рекреаційні ресурси Закарпатської області складають унікальний рекреаційний і соціальний потенціал, на основі якого сформувалися бальнеологічні й кліматичні курорти з санаторно-оздоровчими закладами різних форм власності.

Рекреаційні ресурси Закарпаття включають: бальнеологічні; лісові та кліматичні; біологічні; водні; історико-культурні; ландшафтні.

Одними із найважливіших природних ресурсів області є бальнеологічні, що включають лікувальні мінеральні води, лікувальні грязі та озокерит. Мінеральні лікувальні води є найціннішим видом бальнеологічних ресурсів. У Закарпатській області широко поширені родовища лікувальних мінеральних вод різних типів. За кількістю та якістю лікувальних мінеральних вод Закарпаття займає перше місце на Україні. Тут зосереджено 620 мінеральних джерел, з яких понад 300 є вивченими.

У області виявлено і досліджено понад 700 водопроявів у складі 67 основних родовищ мінеральних вод біля 30 типів. Із 609 населених пунктів Закарпаття – водопрояви є у 235. На території Закарпаття нараховується близько 50 джерел термальних вод, проте більшість з них знаходяться на території низинних районів області [2].

Сприятливим фактором для туристичної галузі області є також забезпеченість лісовими, біологічними та сприятливими кліматичними ресурсами. Екосистема Карпатського біосферного заповідника віднесена до найцінніших екосистем Землі і входить до міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО. Курортні ліси навколо оздоровниць виконують захисні, санітарні та рекреаційні функції. Вони підтримують дебіт мінеральних джерел, створюють сприятливі умови для лікування, оздоровлення та відпочинку туристів.

Понад 2/3 земельних площ області займають гірські хребти та гори, що сприяє розвитку гірськолижного туризму.

Гірські схили в Україні є придатні для облаштування гірськолижних трас за найвищими світовими стандартами.

Ефективне функціонування туристично-рекреаційної галузі значною мірою підсилюється наявністю розвинутої мережі історико-культурних рекреаційні об'єктів, кількість яких у Закарпатті включає понад 700 пам'яток історії, культури та архітектури. На Закарпатті добре збереглися колоритні звичаї та обряди, багатонаціональна кухня, оригінальний фольклор, художні промисли, що також підвищує туристичний інтерес і виступає значним рекреаційним ресурсом. В області знаходиться десять середньовікових замків, проте лише Ужгородський, Мукачівський та Чинадівський за станом є придатними для використання як екскурсійні об'єкти. Історико-культурний потенціал області, за винятком деяких пам'яток, в туристичних цілях використовується недостатньо. Історико-культурні ресурси ефективно можуть використовуватися у сільському туризмі та екскурсійній діяльності за умови розвинутої соціальної та транспортної інфраструктури.

Наявність такої кількості природних ресурсів сприяє розвитку туристично-рекреаційної сфери на Закарпатті, що включає близько 284 санаторно-курортних, туристично-рекреаційних та готельних закладів, здатних одночасно прийняти близько 17 тисяч осіб [4].

У мережу колективних засобів розміщування Закарпатської області у 2013 році увійшли: 56 спеціалізованих засобів розміщування (санаторії, пансіонати, профілакторії, бази відпочинку) та 228 готелів та аналогічних засобів розміщення.

Як видно із таблиці 1, у 2013 році порівняно із 2011 роком відбувся приріст загальної кількості колективних засобів розміщування на 31 % та на 26 % кількості місць у них. Спостерігається суттєве зростання кількості готелів на 43 % та кількості місць у них на 40 %. Кількість спеціалізованих закладів розміщування у 2013 році скоротилася, при цьому бачимо зростання кількості місць у них на 10 %.

Ефективність функціонування колективних засобів розміщування в значній мірі визначається кількістю осіб, які скористалися їх послугами, що відображено у таблиці 2.

Таблиця 1

Кількість колективних засобів розміщування, одиниць

	Кількість КЗР			Приріст, % 2013/2011	Кількість місць			Приріст, % 2013/2011
	2011	2012	2013		2011	2012	2013	
Колективні засоби розміщування, всього, у т.ч.	216	208	284	31	13471	12821	16947	26
- Готелі та аналогічні засоби розміщування	159	151	228	43	6936	6120	9693	40
- Спеціалізовані засоби розміщування (санаторії, пансіонати...)	60	57	56	-6	6593	6701	7254	10

Таблиця 2

Кількість розміщених осіб

	Кількість розміщених			Приріст, % 2013/2011	з них іноземців, осіб			Приріст, % 2013/2011
	2011	2012	2013		2011	2012	2013	
Колективні засоби розміщування, всього, у т.ч.	203540	216723	245663	21	26107	29471	27223	4
- Готелі та аналогічні засоби розміщування	131700	140746	172663	31	22300	26248	23176	4
- Спеціалізовані засоби розміщування (санаторії, пансіонати...)	63083	75977	73000	15	3797	3223	4047	6

Аналізуючи кількісні показники діяльності, слід відмітити постійне стабільне збільшення розміщених протягом даного часу осіб – за аналізований період збільшення склало 21 % (з 20 тис. осіб у 2011 році до 24,5 тис. осіб у 2013 році). Найбільша кількість розміщених осіб у готелях – 172,6 тис. у 2013 році, що на 31 % більше, ніж у 2011 році.

Упродовж 2013 року близько 250 тис. осіб скористалося послугами колективних засобів розміщування, що на 20 % більше ніж у 2011 році. Кількість іноземних туристів, обслугованих колективними засобами розміщення у 2013 році, понад 27 тис. осіб, що тільки на 4 % більше ніж у 2011 р.

Подальший розвиток санаторно-курортної сфери області вимагає значних державних інвестицій у модернізацію існуючих та будівництво нових спеціалізованих закладів розміщування. Проте, переважна більшість санаторно-курортних комплексів наразі є приватною власністю, що у свою чергу сприяє підвищенню якості послуг, покращенню матеріальної бази закладів, залученню інвестицій.

Крім колективних засобів розміщування туристичні послуги надають і туроператори, турагенти та суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність.

На 1 січня 2013 р. в Єдиний державний ліцензійний центр внесено 82 суб'єкти підприємницької діяльності, що мають ліцензію на право здійснення туристичної діяльності [4].

Динаміка кількості суб'єктів туристичної діяльності за аналізований період наведена на рис. 1.

Як показує діаграма, у 2012 році спостерігалось зростання кількості суб'єктів туристичної діяльності більш ніж у два рази. Тоді як у 2013 році відбулось значне скорочення кількості даних суб'єктів на 37 %. Очевидно, очікуване зростання туристів до Євро-2012 не виправдало різкого зростання кількості суб'єктів туристичної діяльності. Більше того, за останні три роки спостерігалось скорочення кількості обслугованих туристів на 9 % а також скорочення кількості екскурсантів на 83 % (див. рис. 2).

Кількість суб'єктів туристичної діяльності, одиниць

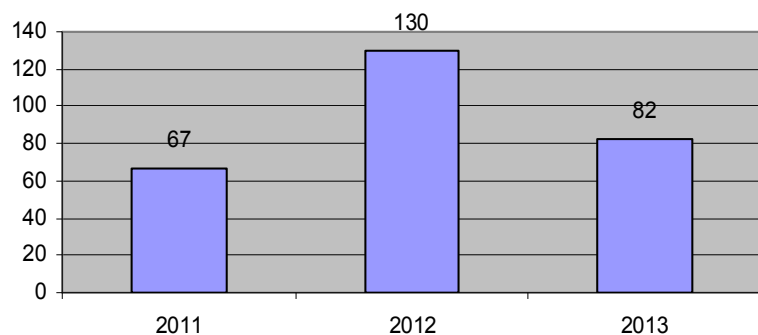

Рис. 1. Кількість суб'єктів туристичної діяльності, одиниць

■ Кількість обслугованих туристів, осіб
■ Кількість обслугованих екскурсантів, осіб

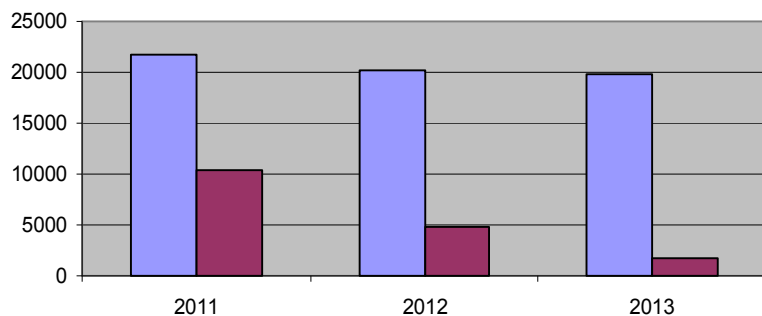

Рис. 2. Кількість обслугованих туристів та екскурсантів, осіб

Протягом останніх трьох років (як показує рис. 3) відбувалося скорочення кількості іноземних туристів на 29 % та на 37 % внутрішніх туристів. При цьому спостерігається тенденція до зростання кількості виїзних туристів, у 2013 році на 20 % більше, ніж у 2011 р. Це означає, що населення віддає перевагу відпочинку за кордоном, де краща якість туристичних послуг та інфраструктури.

■ в'їзні туристи ■ виїзні туристи □ внутрішні туристи

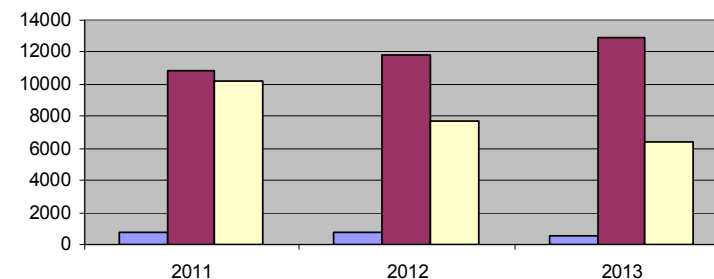

Рис. 3. Кількість обслугованих в'їзних, виїзних та внутрішніх туристів

Для покращення стану туристично-рекреаційного комплексу Закарпаття необхідна реалізація наступних завдань:

- розробка заходів щодо створення мережі спеціалізованих об'єктів туристичної інфраструктури, розташованих поблизу національної мережі міжнародних транспортних коридорів, основних транспортних магістралей та туристичних маршрутів;
- проведення робіт з реконструкції та будівництва об'єктів туристичної інфраструктури;
- розбудова перспективних туристично-рекреаційних територій;
- розвиток сільського зеленого туризму, як одного з пріоритетних напрямків туристичної діяльності в Закарпатті;

- освоєння активних видів відпочинку (пішохідний туризм, велотуризм, кінний туризм, рафтинг, пара- та дельтапланеризм, спелеотуризм тощо);
- розширення мережі туристично-інформаційних центрів у містах та районах.

Висновки. Попит на послуги туризму здійснює активний вплив на розвиток товарного ринку та ринку послуг, стимулює діяльність галузей туристичної індустрії. Залучення інвестицій в розбудову інфраструктури туризму сприяє функціонуванню суміжних галузей: будівництва, сільського господарства, виробництва товарів широкого вжитку, розвитку народних промислів тощо.

Для підвищення ефективності функціонування та подальшого розвитку туристично-рекреаційної галузі області вкрай важливим є розв'язання цілого комплексу завдань, а саме: стимулювання розвитку сільського туризму; розробка туристичних маршрутів; проведення обстеження та інвентаризації території та об'єктів природно-заповідного фонду; відновлення роботи непрацюючих чи неефективно працюючих туристично-рекреаційних закладів, створення туристичних гуртків для учнів, залучення молоді для участі у туристично-спортивних заходах; забезпечення ефективного використання з лікувальною метою водопровів термальних і мінеральних вод; створення розвинутої рекламно-інформаційної інфраструктури туризму та рекреації [3].

Особливо важливим для області та країни в цілому є стимулювання попиту на внутрішній туризм, оскільки багато наших співвітчизників обирають відпочинок за кордоном через якість сервісу. Тому для того, щоб конкурувати із закордонними курортами, перш за все потрібно підвищувати якість сервісного обслуговування туристів. Таким чином, туризм на Закарпатті може і повинен стати сферою реалізації ринкових механізмів, засобом повноцінного відпочинку, а також ознайомлення з історико-культурною спадщиною та сьогоденням регіону.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Долішній М.І. *Карпатський регіон у контексті державної економічної політики: оцінка стану стратегія розвитку* / М.І. Долішній, В.С. Кравців // *Економіка України*. – 2005. – № 8. – С.19-24.
2. Лемко І.С., Киртич Л.П., Гайсак М.О. та ін. *Курортно-рекреаційні зони Закарпаття: Довідник 2000* / За ред. Л.П. Киртич. – Ужгород, 2000 р.
3. Мацола В.І. *Організаційно-екологічні аспекти розвитку туризму в Україні*. – Ужгород: Карпати, 1999. – 240 с.
4. *Статистичний щорічник Закарпаття 2013 рік*. – Ужгород: Головне управління статистики у Закарпатській області, 2014. – 543 с.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2014

Рецензенти:

кандидат економічних наук, доцент, науковий співробітник ЗРЦСЕГД НАН України **І.С. Семененко**

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри «Економіка підприємства та підприємництво на морському транспорті» Одеського національного морського університету **В.В. Жихарєва**